

Nyugdíjasok, nyugdíjak, 2008*

A tartalomról

- 1 A nyugdíjasok számának alakulása
- 1 A nyugdíjasok összetétele
- 2 A nyugdíjak összege
- 2 Nyugdíjak és keresetek

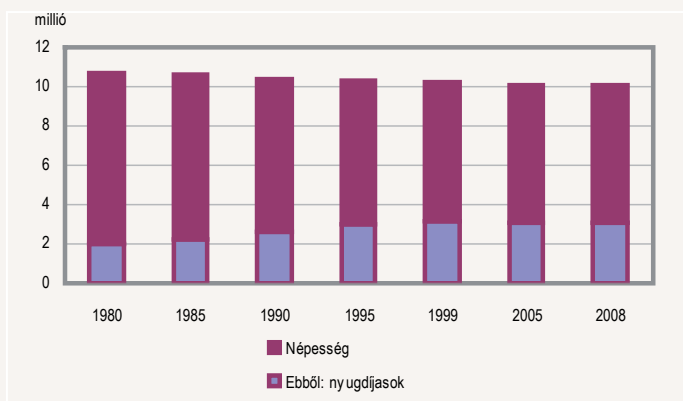
A nyugdíjasok számának alakulása

A nyugdíjasok és nyugdíjszerű ellátásban részesülők száma a huszadik század második felében folyamatosan emelkedett. A növekedésben eleinte mind a jogosultság kiterjesztése, mind az időskorúak számának emelkedése közrejátszott, később az utóbbi tényező szerepe vált nagyobbá. 1980-tól 2008-ig a 60 éves és idősebb népesség száma 364 ezerrel nőtt, lakosságon belüli aránya pedig 4,7 százalépponttal, 21,8%-ra emelkedett. (Ugyanabban az időszakban a 0–14 évesek száma 832 ezerrel, aránya 6,9 százalépponttal, 15%-ra csökkent.) Igen nagy mértékű gyarapodás mutatkozott az 1990-es évek első felében, öt év alatt 423 ezerrel (16%-kal) nőtt a nyugdíjasok létszáma. Ebben a társadalmi-gazdasági változásoknak és azon belül a munkaerőpiac átalakulásának volt döntő szerepe. A termelés visszaesése miatt csökkent a foglalkoztatottság, nőtt a munkanélküliség. A munkavállalási korhatárnál idősebb dolgozók túlnyomó része nyugdíjassá vált. Emellett a nyugdíjkorhatár közelében lévő feleslegessé váló munkaerő jelentős részét is a nyugdíjrendszer fogadta be. Ezekben az években sokan éltek az alacsonyabb, de biztos jövedelmet ígérő korengedményes és rokkantnyugdíjazás lehetőségével.

Az évtized második felében jóval szerényebb, 138 ezres növekedés következett be a nyugdíjasok számában. Legtöbbször 1999 elején tartoztak a szóban forgó népességcsoportba, amikor is számuk elérte a 3 millió 184 ezer főt. A folyamatos létszámnövekedés 1981-től csökkenő népességszám mellett (s az utóbbi évtizedben a várható élettartam emelkedésével párhuzamosan) ment végbe, így a nyugdíjasok aránya a lakossághoz viszonyítva elég gyorsan emelkedett: az 1980. évi 18,8%-ról 1999-ig 31,1%-ra. Ezután enyhé, de folyamatos csökkenés következett egészen 2007 elejéig. A csökkenésben szerepe volt a nyugdíjkorhatár emelésének, valamint – különösen az időszak elején – annak, hogy az előnyugdíj lehetősége megszűnt, és a korengedményes nyugdíjazás feltételei szigorodtak, így a foglalkoztatáspolitikai okból nyugdíjazottak száma a töredékre, az 1996–97. évi 43–44 ezerről 1999-ben és utána évi 3,5–4 ezerre esett vissza. Nyolc év alatt – 1999-től 2007-ig – 139 ezerrel lett kisebb a nyugdíjasok és járadékosok száma, de a múlt évben ismét némi növekedés következett be, mivel a 2008. évi módosítások miatt, aki tehet, már 2007-ben igénybe vette a nyugdíját. Emellett egy fél évjáráttal tovább bővült az előrehozott öregségi nyugdíjra jogosult női korosztályok száma. A 2008. januári 3 millió 54 ezer nyugdíjas 9 ezerrel volt több az egy évvel korábnál, s az ország népességének 30,4%-át tette ki.

A népesség és a nyugdíjasok számának alakulása (január 1-jén)

1. ábra

A nyugdíjasok összetétele

A vizsgált népességcsoport legnagyobb része, több mint fele öregségi nyugdíjas. Arányuk az évek során hullámzóan alakult, de általában 52–57% között volt. A 2008. január eleji 1 millió 716 ezer öregségi nyugdíjas számszerűen 254 ezerrel több az 1990. évinél, 56%-os aránya viszont gyakorlatilag megegyezett a 18 évvel korábbival.

A másik népes csoportot a rokkantnyugdíjasok képviselik. Számuk az elmúlt három évtizedben az átlagosnál jóval gyorsabban nőtt, így arányuk is jelentősen emelkedett. A rokkantnyugdíjasok között a nyugdíjas kort elérők száma nő, a korhatár alattiaké 2003 óta csökken, s az új rokkantnyugdíj-megállapítások száma 2001 óta jelentősen mérséklődött. Ez év elején 795 ezer rokkantnyugdíjast tartottak nyilván, ez a nyugdíjasok és járadékosok 26%-át tette ki, szemben az 1990. évi 21%-kal. Az ide tartozók nagyobb fele, 54%-a (433 ezer fő) még nem érte el a nyugdíjas kort.

A saját jogú – az öregségi és öregségi jellegű, valamint a rokkantsági – nyugdíjasok a nyugdíjas réteg több mint 80%-át teszik ki. Említést érdemel, hogy a legutolsó évben az öregségi nyugdíjasok száma a korábbiaknál gyorsabban (2,6%-kal) nőtt, nagyrészt a korhatár alatti, kordévezményes öregségi nyugdíjasoknál tapasztalt közel 14%-os, több mint 30 ezres létszámbővülésnek köszönhetően. Ugyanakkor a rokkantnyugdíjasok száma 2007-ben nem nőtt tovább, mivel a korhatár alatt rokkantsági nyugdíjban részesülők tábora csaknem 20 ezerrel csökkent.

Hozzá tartozói nyugdíjellátásban – özvegyi nyugdíj, árvaellátás – az év elején mintegy negyedmillióan részesültek, 12 ezerrel kevesebben, mint egy évvel korábban. A folyamatos csökkenés oka az, hogy az özvegyek közül egyre többen jogosultak saját jogú ellátásra, ezért a hozzá tartozói nyugdíját kiegészítésként kapják. A különböző járadékok, pótlékok ennél valamivel több (278 ezer) embert érintettek, de e csoport létszáma is csökkent, 14 ezer fővel. Túlnyomó részük, 195 ezer fő a megváltozott munkaképességűek járadékát kapta, amelyet azoknak a munkahelyel

*A témáról részletesebb – elsősorban régiós és megyei összehasonlítást tartalmazó – információk a KSH azonos című kiadványában található. (www.ksh.hu)

nem rendelkező személyeknek folyósítanak, akik életkoruk vagy szolgálati idejük tartama miatt nyugellátásra, időskorúak járadékára nem jogosultak és a munkanélküli-ellátás rendszeréből is kiszorultak.

A nyugdíjasok növekvő hányada, napjainkban mintegy 60%-a nő.

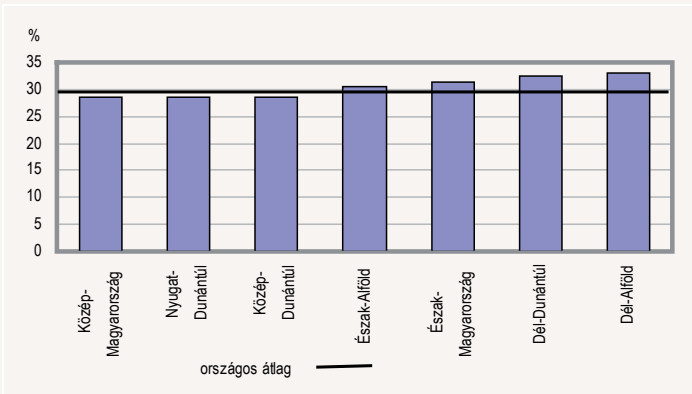
Arányuk a saját jogú nyugdíjasok között ennél valamivel kisebb, a járadékosok körében némileg nagyobb, a hozzátartozói ellátásban részesülőknek viszont több mint háromnegyede nő.

Jelentősen megváltozott a nyugdíjasok korösszetétele. A jellemzően időskorú népességcsoporton belül mind nagyobb számban vannak jelen az általános nyugdíjkorhatár alattiak. Ez év elején több mint 709 ezer fő, a nyugellátásban részesülők 23%-a az 1950 utáni években született, közülük 277 ezer 47 évesnél is fiatalabb volt. (1990-ben a nyugdíjkorhatár alattiak száma 325 ezer, aránya 13% volt.) A korhatár alattiak nagyobb részét a rokkantnyugdíjasok teszik ki, de jelentős (262 ezer fő) a korhatár alatti öregségi – kordkezdeményes – nyugdíjasok száma is.

A nyugdíjasok lakossághoz viszonyított aránya jellegzetes eltéréseket mutat az ország különböző vidékein. Az arányszám általában ott magasabb, ahol együttesen jelentkezik az idős korstruktúra, a térség viszonylagos elmaradottsága és a kedvezőtlen munkaerő-piaci helyzet.

2. ábra

A nyugdíjasok aránya a régiókban, 2008. január (a népesség %-ában)

A nyugdíjak összege

A nyugellátásra fordított összeg a nyugdíjasok számával együtt, pontosabban annál gyorsabban nőtt. Erre fedezetet egyrészt a gazdasági növekedés, másrészt a gazdasági teljesítményből való részesedés emelkedése nyújtott. A bruttó hazai termék 2007-ben 40%-kal haladta meg az 1990. évi, a nyugdíjasok száma eközben úgy lett 18%-kal nagyobb, hogy a 2000-es években a gazdasági növekedés mellett a nyugdíjasok száma csökkent. (Az 1990-es években a nyugdíjasok száma jobban nőtt, mint a GDP, mivel az évtized elején a változás ellentétes irányú volt: a GDP csökkenése mellett a nyugdíjasok száma gyors ütemben emelkedett.) A GDP-ből a nyugellátásra fordított hányad az 1980. évi 7,8%-ról 1990-ben 9,7%-ra, 2007-ben pedig 10,9%-ra nőtt. Ez utóbbi arány megközelíti az uniós átlagot, amely 2005-ben 12% volt, meglehetősen nagy országonkénti szóródással. (Ausztriában és Olaszországban elérte a 14–15%-ot, míg Írországból, Romániából és a balti országokban az 5–7%-os sávban volt, miközben szignifikánsan csak Írországból alacsonyabb a többi ország átlagánál az idős népesség aránya.)

A nyugdíjakra, nyugdíjszerű ellátásokra fordított összeg és az ellátásban részesülők évi átlagos számának a hányadosa az átlagnyugdíj. A vizsgálatok egyrészt ennek az összegnek a nominális és reálérték-változásával foglalkoznak, másrészt az aktív dolgozók átlagkeresetéhez való viszonyával.

A nominális összeg változásáról törvények, illetve kormányzati intézkedések döntenek. Az éves rendszeres nyugdíjmelés mértékét a nettó átlagkereset és a fogyasztói árak emelkedésének számtani átlaga határozza

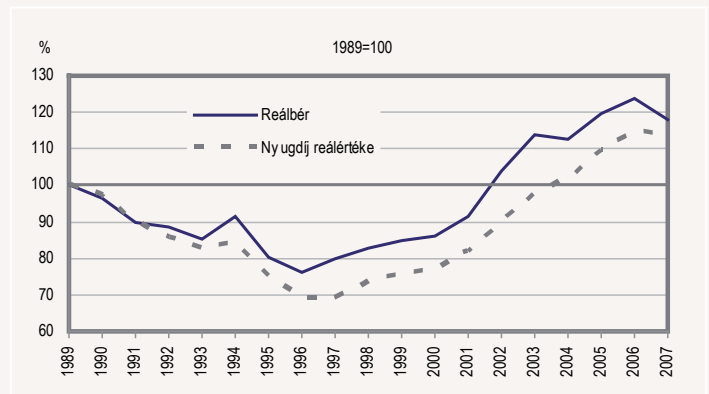
meg (a nyugdíjas fogyasztóiár-indexet kell figyelembe venni, ha az magasabb, mint az átlagos árindex). Emellett fontos befolyásoló tényező a nyugdíj-megállapítási feltételek változása, a nyugdíjkorrekciós intézkedések, a méltányossági emelések, a 13. havi nyugdíj bevezetése stb. A reálérték-változás méréséhez a múlt század folyamán az általános fogyasztóiár-indexet használták, az új évszázadban erre külön, a nyugdíjasok fogyasztásának szerkezetét figyelembe vevő árindex szolgál. Az eddig eltelt hét évből ötben a nyugdíjasokra számított áremelkedés volt a magasabb. A különbség 2007-ben különösen nagy volt, a 8%-os általános árszintemelkedés mellett a nyugdíjas árindex 10,7%-kal nőtt.

Nyugdíjak és keresetek

Az átlagnyugdíj reálértéke a rendszerváltást követően, a reálbérhez hasonlóan, de annál nagyobb mértékben és hosszabb ideig csökkent, majd kilenc éven keresztül emelkedett és 2007-ben is lényegében megőrizte az előző évi szintet (0,3%-kal maradt el attól). A vizsgált időszak egészét tekintve tavaly a reálbér 18%-kal, az átlagnyugdíj reálértéke 14%-kal volt magasabb az 1989. évinél.

3. ábra

A nyugdíjak és nyugdíjszerű ellátások, valamint a keresetek reálértékének változása

A havi átlagos nyugdíj összege a nettó átlagkeresetnek évenként változó hányadát, az elmúlt két évtizedben 56–66%-át tette ki. 2007-ben ez az arányszám erőteljesen emelkedett, és a korábbiaknál magasabb, közel 67% lett.

A nettó átlagkereset és az átlagnyugdíj alakulása

1. tábla

	(Ft/hó)		
	2005	2006	2007
Nettó átlagkereset	103 149	110 951	114 112
Változás az előző évhez képest	9 433	7 802	3 161
Átlagnyugdíj	62 978	69 088	76 293
Változás az előző évhez képest	6 734	6 110	7 205
Átlagnyugdíj a nettó kereset %-ában	61,1	62,3	66,9

Az átlagos nyugdíj összegét a különböző jogcímen folyósított nyugdíjak és járadékok alakítják. Az öregségi nyugdíj egy főre számított összege 2008 januárjában közel 87 500 forint volt, mintegy 13 ezer forinttal több az átlagnál. A rokkantsági nyugdíjak közül a korhatárt elérők járandósága valamelyest meghaladta még az átlagot, a korhatár alatti rokkantsági nyugdíj (62 820 Ft) azonban már érzékelhetően elmaradt attól. A nagyobb létszámú csoportok közül az özvegyi nyugdíjasok havi 54 400 forintban részesültek, a többi járadék és pótlék összege havi 16–32 ezer forint volt.

A nyugdíjak és a keresetek regionális arányai

2. tábla

Az egy főre jutó havi nyugdíj – a keresetekhez hasonlóan – a régiók közül Közép-Magyarországon a legmagasabb és az Észak-Alföldön a legalacsonyabb. A két szélső érték közötti különbség, valamint a régiók sorrendje csaknem azonos a nyugdíjak és a bérek esetében.

	Átlagos havi nyugdíj 2008. január (emelés után)		Nettó kereset az országos átlag %-ában, 2007
	forint	az országos átlag %-ában	
Közép-Magyarország	86 619	116,9	115,5
Közép-Dunántúl	77 164	104,1	92,5
Nyugat-Dunántúl	73 802	99,6	90,6
Dél-Dunántúl	70 156	94,7	88,2
Észak-Magyarország	71 008	95,8	88,1
Észak-Alföld	64 195	86,6	84,8
Dél-Alföld	66 373	89,6	84,9
Ország összesen	74 096	100,0	100,0

Elérhetőségek:

monika.freid@ksh.hu
 Telefon: (06-1)345-1296
[Információs szolgálat](#)
 Telefon: (06-1) 345-6789
www.ksh.hu